

In mei stuurde staatssecretaris Simons zijn Notitie Alternatieve Behandelwijzen naar de Tweede Kamer. Dat hij het niet over geneeswijzen had siert zijn wetenschappelijke inborst. Opvallend item uit het stuk was het voornemen dit jaar 25- en volgend jaar maar liefst 105-duizend gulden te schenken aan de Alliantie voor Natuurgeneeswijzen om een registratiesysteem op te zetten. In de nieuwsbrief van de alliantie wordt gemeld dat in ieder geval beroepstitels in de maak zijn voor de sectoren acupunctuur, klassieke homeopathie, natuurgeneeswijze en paranormale geneeswijze. Kennelijk is er nog onenigheid over het antroposofische en manuele kwakken.

Wanneer men de plannen leest van de alliantie dan blijkt dat men een soort spiegelbeeld van de KNMG wil opzetten compleet met een registratie-instituut dat de kwaliteitseisen bewaakt, een tuchtrecht met benodigde rechtscolleges en belangenbehartiging naar het navolgenswaardige voorbeeld van de Landelijke Specialististen Vereniging.

De patiëntenbeweging LOPAG, het Landelijk Overleg Patiëntenorganisatie Alternatieve Geneeswijzen, had vorig jaar al 30-duizend gulden gekregen om een keurmerk te fabriceren voor genezers die aan bepaalde eisen voldeden. Voor dit bedrag werd de Modelregeling arts/patiënt van de KNMG van 1990 grotendeels overgeschreven. Toevoegingen waren er ook: "de hulpverlener zal bij voorkeur geen symptomen onderdrukken wanneer dat schadelijk is voor de mens als totaliteit".

De alternatieve genezer diende de voorkeur te geven aan "een totaalbehandeling gericht op algehele verbetering van de conditie op lange termijn". Men zou hier een bedekt verwijt aan het adres van de reguliere geneeskunde in kunnen lezen, die immers wel werkzame pijn- en andere ongeriefbestrijders levert. Het was uiteraard in dit verband niet onverstandig dat ook gewag gemaakt werd van het zelfhelend vermogen van de mens, dit moest: "ondersteund, gewekt of geactiveerd" worden. Dat dit zelfhelend vermogen in "uitzonderingsgevallen tegengewerkt" moest worden, riep de vrees op dat de alternatieven nu ook de euthanasie in hun pakket wilden opnemen.

Het zal duidelijk zijn: een hele club voorheen alternatieven probeert als regulier-alternatief in een geur van respectabiliteit te komen. De suggestie wordt gewekt dat er koren onder het kaf is. Straks zal onderscheid gemaakt kunnen worden tussen zogenaamde bonafide alternatieve genezers en ongeregistreerden.

Op zich zou natuurlijk een enorme verbetering zijn wanneer registratie van kwakken zou inhouden dat ze onderschreven geen symptomen te kunnen onderdrukken en geheel afhankelijk te zijn van het zelfhelend vermogen van de mens. Met andere woorden zelf niets te kunnen genezen. Liederen buiten het reguliere circuit met andere claims zouden dan op grond van consumenten- en reclamewetten brodeloos gemaakt kunnen worden. Het valt echter te vrezen dat het zo niet zal uitpakken. Registratie als erkend alternatief genezer zal misbruikt worden. Men zal claimen dat deze erkenning inhoudt dat men een werkzame therapie in de aanbieding heeft. Op dezelfde wijze wordt nu reeds een vergoeding door een ziekenfonds als legitimatie voorgewend. Zo zullen we nog meemaken dat er geregistreerde, van LOPAG-waarmaerk voorziene pendelaars en wichelroedeloopers komen, die via energie-uitwisseling vanuit elke plaats ter wereld aan de genezing kunnen werken van zieke onnozelaars, die gehoord hebben dat het hier echte erkende paranormale dokters betreft. Verder zal er een nieuwe onderklasse van charlatans ontstaan met een aantrekkingskracht die voorheen aan hun nu geregistreerde collega's voorbehouden was. Om die te bestrijden zullen de erkende kwakken misschien wel een Vereniging Tegen De Niet Geregistreerde Kwakzalverij oprichten.

Peter Bügel

(Deze column verscheen in Het Parool op 31 juli j.l.)

Nogmaals absurde claims.

Onder het bijbelse motto 'Onderzoek alles en behoudt het goede' zijn veel fatsoenlijke wetenschappers bereid de meest bizarre hypothesen te onderzoeken. Neem bijv. de gebedsgenezing. In de *Lancet* van 1985 (ii, 1177-1178) werd in het artikel 'Exploring the effectiveness of healing' melding gemaakt van een experiment, waarin het effect van 'faith healing' op worm-infecties bij paarden werd onderzocht. Het bracht de in Ierland werkzame arts Skrabanek tot de spijtige verzuchting, dat het onduidelijk bleef wiens geloofskracht hier werd onderzocht, die van de wormen, van het paard of dat van de onderzoeker zelf.

In het Actieblad van september 1990 werd al eens een enthousiaste bespreking gewijd aan Skrabaneks meesterlijke boekje *Follies and fallacies in medicine*. Voor diegenen, die het boekje nog niet in het bezit hebben, is er goed nieuws. Het boek zal onder de titel *Dwalingen en dwaasheden in de geneeskunde* een dezer dagen in een Nederlandse vertaling verschijnen. Het boek geeft een kritische beschouwing van veel 'waarheden als koeien' in de gangbare geneeskunde, die zeer de moeite waard is. Het hoofdstuk over alternatieve geneeskunde is zeer lezenswaardig. De prijs bedraagt ca. f 29,50. (ISBN 90 6168 3947).

Bij het onderzoek naar absurde claims blijft ons land gelukkig niet achter: met tonnen WVC-subsidie en steun van de firma VSM verscheen op 19 mei 1993 het proefschrift (Vrije Universiteit!) over de homeopathische behandeling van kinderen met terugkerende bovenste luchtweg-infecties, van de hand van de homeopathisch arts mevr. Elly de Lange. In een volgende aflevering van ons Actieblad zal nader op dit werk worden teruggekomen.

Oertinctuur van gemalen bijen in homeopatisch middeltje

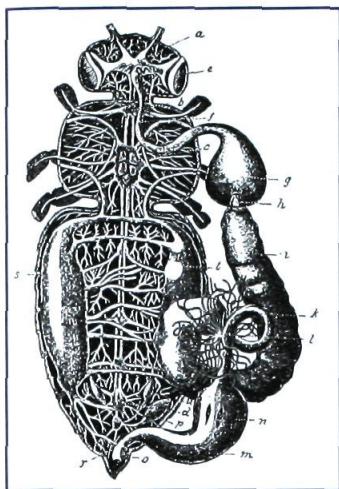
De omzetcijfers van de fabrikant van homeopathische producten, VSM te Alkmaar, springen sinds 1981 omhoog met gemiddeld 15 pct. per jaar, vertelde onlangs W. van Hengel de lezers van het Reformatorisch Dagblad. En wel van acht miljoen in '81 tot 40 miljoen tien jaar later.

VSM telt 190 medewerkers en maakt deel uit van de Schwabe Holding. Schwabe was een apotheker in Leipzig die zich in 1866 ging toeleggen op homeopathische middelen. De Herteno-apotheek in Zaandam introduceerde de artikelen van Schwabe in ons land.

In de beginjaren van deze eeuw ging apotheker Voorhoeve in Den Haag ook dergelijke producten maken en in 1910 kwam er een Nederlands filiaal van Schwabe. In 1965 kwam een fusie tot stand tussen Willmar Schwabe Nederland en Voorhoeve tot VSM, Voorhoeve-Schwabe-Merk. In 1981 is dit bedrijf van Zaandam naar een nieuw pand in Alkmaar verhuisd. Bij de fabriek ligt een kruidentuin waar ruim 600 verschillende planten worden gekweekt. Een van de vele bewerkingen in het bedrijf betreft het fijnmalen van met ether verdoofde bijen. Het poeder wordt op alcohol gezet - dat is dan de oertinctuur van *Apis mellifica*.

In het zomernummer van *Apotheek & Gezondheid*, een blad dat al eens eerder in deze kolommen ter sprake kwam werden we plotseling geconfronteerd met dit weezinwekkende bijenproduct. "Apis D6 houdt muggen weg". Dat was de kop van een column van de homeopathisch arts genaamd Leo Huijsen, die -maar dat wordt in de betreffende kolom niet vermeld!- nauwe relaties onderhoudt met de Alkmaarse fabrikant VSM. Het advies van deze homeopathisch arts luidt: Door 3x daags enkele korrels Apis D6 in te nemen, houdt u muggen uit uw buurt. Het is uiteraard niet het enige advies want

voor zomerse huidproblemen haalt men graag nog wat meer van deze waterhandel van het schap.

Opvallend is de wijze waarop het op een geel fond gedrukte relaas van Leo Huijsen is uitgedost in het 32 pagina's grote tijdschriftje ("Gratis, om in te bladeren, om straks thuis te lezen"). Een zwarte lijn (hierlangs uitknippen staat er naast) scheidt Huijsens tekst van een uitgebreid artikel "Hoe slank te blijven aan de waterlijn". Bovendien is de column nog voorzien van twee kleine cirkeltjes op 8 centimeter afstand van elkaar - heel geschikt dus om ponsgaatjes aan te brengen voor het opbergen in een mapje. De rest van een artikel "Stevig oefenen om een

kind te krijgen" aan de achterzijde is dan mooi meegenomen. Dat kind krijgen, zo kunnen we de lezer verzekeren, gaat niet op homeopathische wijze.

De oplage van Apotheek & Gezondheid, dat op zo schaamteloze wijze reclame maakt voor de homeopathie is bepaald niet mis: 470.000 exemplaren. Uitgever is de groothandel van de Nederlandse apothekers, OPG. Hoe het staat met de onafhankelijkheid van de redactie wordt uit het colofon niet duidelijk, maar er is wel een redactieraad waarvan men mag verwachten dat hij de nodige inbreng heeft bij het redactionele beleid. Voorzitter is dr. F.H. Cox; leden zijn drs. E. Jager (huisarts), dr. H. Keizer, mev. drs. H. Prins (apotheker) en prof. V. de Villeneuve - een academisch gevormd gezelschap waarvan men mag verwachten dat zij de vaan van de wetenschap hoog houden en homeopathische reclame weg houden, of er nu 's zomers muggen vliegen of niet.

De zesde borstwervel en de maagzweer

In december 1990 promoveerden twee 'orthomanele artsen' aan de Erasmus Universiteit op een onderzoek naar hun bizarre behandelmethode. De achterbakse methoden, die zij gebruikten om deze graad te verwerven, zijn beschreven in het Actieblad van juni 1991. Het proefschrift werd verdedigd aan de Economische faculteit, en niet zoals men zou verwachten aan de medische faculteit! Omdat oplichting een economische activiteit is, zou men dat evenwel nog kunnen billijken, maar de kwaliteit van het gebodene was zo bedroevend, dat er een flinke rel ontstond. De hoogleraar orthopedie dr. B. van Linge sprak van kermisgeneeskunde, waar de mensen net als op de kermis belazerd werden. Hij richtte zich ook in een brief tot het College van Decanen, waarin hij wees op ernstige tekortkomingen en dwaze veronderstellingen in het onderzoek. Hij stelde, dat het doctoraat aan de Erasmus Universiteit door acceptatie van die proefschrift ernstig werd gedevalueerd.

Naar aanleiding van zijn uitspraken werd hij destijds geïnterviewd door de redactie van het kwakzalversblad *Care*, waarin hij te kennen gaf het proefschrift niet in zijn geheel te hebben gelezen. Het doorbladeren van het boekje is inderdaad al snel afdoende om een indruk te krijgen over de vreemdsoortige theorie die er getoetst wordt en Van Linge's uitspraak kan dus zeker op waarheid berusten. Alterneuten beweerden natuurlijk herhaaldelijk, dat het onmogelijk is om zo een goed oordeel te vellen. Ook de veelschrijvende columnist en integraal-genezers Piet Vroon kritiseerde Van Linge hierover. De uitvindster van de orthomanele geneeskunde, mevrouw Sicksz, was zo beledigd, dat zij aankondigde juridische stappen tegen Van Linge te zullen ondernemen, maar dat is er nooit van gekomen.

"Doel van zorg, bron van winst"

Op 12 maart 1993 hield Van Linge zijn afscheidscollege, getiteld 'Het bewegingsstelsel: doel van zorg, bron van winst'. Hij bekritiseerde in dat college o.a. de overheid en de verzekeraars wegens het te weinig beschikbaar stellen van financiële ruimte voor orthopedische operaties met een zeer grote opbrengst met betrekking tot kwaliteit van leven, zoals met name de vervanging van het zieke heupgewricht. Hij liet zich later kritisch uit over tendensen binnen de orthopedie om in andere gevallen soms te snel tot behandeling over te gaan, waar afwachten soms net zulke goede resultaten kan geven. Ook kwam hij nog even terug op de orthomanele affaire uit 1991.

Hij zei daarover letterlijk: "Dezelfde overheid stelt daarentegen wel een budget beschikbaar voor bepaalde vormen van alternatieve geneeskunde, zoals bijv. de orthomanele geneeskunde. Het is kwetsend voor de patiënt op de orthopedische wachtlijst dat een budget dat dringend nodig is voor zijn behandeling, voor de uitoefening van de orthomanele geneeskunde wordt besteed. Als ik zeg: orthomaneel werkzame artsen lichten hun patiënt op, dan klinkt dat erg hard. Ik zou liever willen zeggen dat ik niet bij machte ben - en ik zeg dat na zorgvuldige lezing en herlezing van een proefschrift van twee orthomanele genezers - de orthomanele geneeskunde van bedrog te onderscheiden". Hij vervolgde: "De orthomaneel werkzame arts ziet als oorzaak van ziekte een abnormale stand van een wervel. Zo zou een scheefstaande vierde of vijfde borstwervel de oorzaak zijn van hoge bloeddruk, en scheefstand van de zesde of zevende borstwervel een maagzweer veroorzaken. Er is nooit een schijn van bewijs geleverd dat deze bizarre theorie juist is. Ik ken zelfs geen serieuze poging om tot dit bewijs te komen".

Van Linge maakte zijn gehoor perfect duidelijk wat hij bedoelde met de bron van winst, die bij dit soort therapie maar al te zeer ten koste van de patiënt gaat! En hij heeft het proefschrift nu zelfs herhaaldelijk gelezen. Zou Piet Vroon nu tevreden zijn?

Het miserabele vuil van een griepweekje

Gebruiksaanwijzing voor jezelf, een alternatieve kijk op gezondheid. Dit boekje is geschreven door het LOPAG, afkorting voor Landelijk Overleg van Patiëntenorganisaties voor Alternatieve Geneeswijzen om scholieren te informeren over alternatieve geneeswijzen.

De titel is al kreupel en dekt volledig de inhoud. Als huisarts ligt het holisme mij na aan het hart, maar de degeneratie tot een 'hol isme' komt met de prietpraat uit de holistische hoek zoals in dit boekje wel erg dichtbij. Over alternatieve geneeswijzen worden de lezers niet wijzer. Daarvoor worden ze naar de bibliotheek verwezen. Daar valt er zeer veel over te lezen. De lezers leren, zo is de bedoeling door dit boekje vooral kritisch kijken naar gezondheid en hulpverlening.

Het lijkt allemaal goed bedoeld: verstandig eten en goed kauwen, etc. Luister naar de signalen van je lichaam, snoep niet te veel want voor je het weet ben je van binnen 'vervuild'. Met name deze inwendige vervuiling spreekt de samenstellers van het boekje zeer aan. Ons vervuild leefmilieu dient als handig voorbeeld. Dat zegt scholieren wel iets.

Als je oppervlakkig kennis neemt van "Gebruiksaanwijzing voor jezelf" denk je: wat veel wijze raad en opoe-achtige raadgevingen, maar daartussendoor tref je op vrijwel elke bladzijde obscuur alternatieve 'statements', zoals:

- griep kan dienst doen als grote schoonmaak;
- nu blijkt die ziekte uit te pakken als een grote schoonmaak voor je lichaam; je bent misselijk, hebt diarree, je neus produceert grote hoeveelheden slijm, je transpireert etc. Heb je er wel eens bij stilgestaan hoeveel 'vuil' je in zo'n griepweekje kunt kwijtraken?
- Beter? Dan ben je nu sterker dan voor je ziekte.
- Ziek? Dan zo min mogelijk eten;

- De darm is bij veel mensen de grootste bron van vervuiling van het lichaamsmilieu;
- De voeding die het beste is voor de mens is (niet toevallig) ook heel goed voor ons leefmilieu: heel weinig of helemaal geen vlees b.v.

Als het over klachten gaat worden onze scholieren duidelijk een kant opgepraat: "ernstige acute klachten komen bij de gewone behandeling terecht, b.v. huisarts, ziekenhuis. Niet omdat het niet alternatief kan, maar omdat je daar meestal niet acuut geholpen kunt worden".

"Als je chronische klachten alleen maar onderdrukt gaat het fout: Hier helpt alleen het aanpakken van veel factoren. Nu zijn de mogelijkheden om in de gewone geneeskunde op die manier te werken nogal beperkt"... U kunt wel aanvoelen hoe deze zin dan verder loopt...

Kortom dit boekje biedt simplistische (met excuses aan Koot en De Bie) en tendentieuze voorlichting. Ongeschikt dus als voorlichtend materiaal voor scholieren. Al ben ik wel nieuwsgierig naar hun mening over de inhoud!

Wiebe M. Veenema

Grasthee voor aidspatiënten

Geplukt uit het TV Magazine van de VARA, dat een artikeltje wijdde aan Klazien uit Zalk 'Kruidendokter en zakenvrouw'. Ze verkondigt daarin dat "het uit de muur trekken van patat op de meest onmogelijke tijdstippen van de dag" leidt tot crimineel gedrag. En verder: "Veel van de ziekten zijn terug te leiden tot het bloed. Schoon bloed is verschrikkelijk belangrijk. En schoon bloed krijg je als je grasthee drinkt". Het gras moet 20 minuten trekken. "In de loop van de dag neem je dan steeds een slokje. Als je weet dat het een ziekte als aids alles met bloed te maken heeft, weet u waarom ik aidspatiënten aanraad gras op deze manier tot zich te nemen".

Zulke verhalen hebben de weg vrij gemaakt voor de iatrosomie.

Samenwerking alternatieve en reguliere behandelaars is bedenkelijk voor patiënten

Het bestuurslid van de Vereniging tegen de Kwakzalverij, de heer C.P. van der Smagt behandelde enige tijd geleden in Medisch Contact de vraag over de samenwerking van alternatieve en reguliere geneeswijzen. "Kan samenwerking ook slecht zijn voor de patiënt?" vraagt hij zich af. Wij laten hieronder dit artikel volgen.

Vrij algemeen wordt aangenomen dat samenwerking tussen de verschillende disciplines in de gezondheidszorg uiteindelijk heilzaam is voor de patiënt. Het is echter lang niet zeker dat deze regel altijd opgaat. In het april/meinummer 1992 van het tijdschrift Care brengt Joost Visser, werkzaam bij het Nederlands Instituut voor onderzoek van de eerstelijnsgezondheidszorg (Nivel), verslag uit over een samenwerkingsexperiment van huisartsen en alternatieve therapeuten op twee plaatsen in Nederland.¹⁾ Care is in 1990 opgericht op initiatief van de Nederlandse Organisatie voor Verenigingen van Alternatieve Genezers in een poging een brug te slaan over de -in beginsel onoverbrugbare- kloof tussen de reguliere geneeskunde en de alternatieve behandelmethoden. Hier volgt enig commentaar op dat artikel, maar eerst een stukje geschiedenis.

In de jaren zestig tooiden oude en nieuwe vormen van niet-orthodoxe geneeskunst zich met de pretentieuze verzamelnaam

'alternatieve geneeswijzen', omdat men in volle ernst meende dat deze behandelmethoden een serieus alternatief konden vormen voor de universitaire geneeskunde. De belangstelling voor deze geneeswijzen, die pretenderen uit te gaan van een holistische visie op de mens en vrij te zijn van de nadelen die de vertechniseerde reguliere geneeskunde aankleven, groeide snel. In 1981 concludeerde de commissie-Muntendam dat de maatschappelijke betekenis van alternatieve geneeswijzen zeer groot was geworden;²⁾ zij deed aanbevelingen aan de overheid verschillende alternatieve behandelwijzen op te doen nemen in het verstrekkingspakket van de ziekenfondsen, onderzoek naar en informatie over deze methoden aan de universiteiten te bevorderen en de status van alternatieve genezers drastisch te verhogen. Aan het eind van de jaren tachtig werd in de KNMG serieus nagedacht over de mogelijkheid tot een of andere vorm van registratie van alternatieve artsen te komen. Al eerder was uit een enquête gebleken, dat 60 procent van de Nederlandse huisartsen een positief oordeel had over homeopathie en acupunctuur en dat bijna de helft wel eens een alternatieve methode toepaste.³⁾

Een politiek manifest van de vijf

Ter gelegenheid van de Kamerverkiezingen in 1989 brachten vijf koepelorganisaties voor alternatieve leef- en geneeswijzen, die nog altijd op volledige erkenning wachtten, een 'politiek manifest' uit waarin aan de overheid en de politieke partijen onder meer de volgende eisen werden gesteld:⁴⁾

- inschakeling van de alternatieve organisaties in de adviesstructuur van de overheid;
- financiering door de overheid van een op te richten Nationaal Centrum Alternatieve Geneeswijzen;
- subsidie van minimaal vijf miljoen gulden per jaar voor onderzoek en nog een aantal andere subsidies;
- verplicht onderwijs in alternatieve geneeswijzen aan alle reguliere beroepsopleidingen;
- instelling van leerstoelen aan de universiteiten voor de alternatieve hoofdrichtingen;
- opneming van alternatieve geneeswijzen in het verstrekkingspakket van ziekenfondsen, ambtenarenverzekeringen en een eventuele volksverzekering;
- het opzetten van een landelijk informatie- en voorlichtingsnetwerk; en
- vrije toegang tot televisie en andere media.

Intussen begonnen werkers in de reguliere gezondheidszorg zich ongerust te maken over deze ontwikkeling, waarvan schadelijke gevolgen voor de volksgezondheid waren te vrezen. Uit enkele publikaties van Maastrichtse epidemiologen werd nog eens voor iedereen duidelijk dat van de voornaamste alternatieve behandelmethoden nagenoeg nooit een positief effect was gezien.⁵⁾⁶⁾ Heftige discussies in de KNMG leidden uiteindelijk in 1991 tot een wijziging van de gedragsregels, waardoor het uitsluitend of in hoofdzaak beoefenen van een alternatieve behandelmethode formeel niet langer verenigbaar is met het lidmaatschap.⁷⁾

Een groot aanpassingsvermogen

Met groot aanpassingsvermogen stellen de alternatieve genezers thans hun eisen bij. Alternatieve geneeswijzen worden omgedoopt tot additieve geneeswijzen en in plaats van een alternatief voor de reguliere geneeskunde biedt men samenwerking aan. Ook de overheid is voorstander van samenwerking tussen regulier en alternatief en stelt subsidies beschikbaar voor experimenten op dit gebied. Het Nivel kreeg de opdracht dergelijke experimenten voor te bereiden en te begeleiden.

Vissers tussentijds verslag in Care heeft betrekking op een experiment dat tot doel heeft "de communicatie tussen de deelnemers (huisartsen en alternatieve genezers) te verbeteren, met een beter afgestemde zorg als resultaat". Er nemen 42 huisartsen, die allen a priori een positief oordeel over alternatieve therapieën hadden, en 35 alternatieve behandelaars (artsen en fysiotherapeuten) deel.

De samenwerking bestaat uit het invullen en meegeven van een verwijsformulier (huisarts), het terugsturen van een registratie-

formulier en later een ontslagbericht (alternatieve genezer) en tenslotte het zenden van een oordeel over het resultaat (huisarts aan alternatieve therapeut). Verder zijn er elke drie maanden bijeenkomsten voor de deelnemers.

De patiënten moeten aan het begin en aan het eind van de alternatieve behandeling een enquêteformulier invullen. Sinds anderhalf jaar zijn zo thans 700 patiënten bij de proef betrokken (minder dan één per huisarts, per maand), van wie bij 200 de alternatieve behandeling is voltooid. Deze patiënten beoordeelden de verschillende aspecten van de alternatieve therapie gemiddeld als goed tot zeer goed, alleen over de gemaakte kosten waren ze wat minder positief.

Welk belang is hiermee gediend?

De alternatieve genezers hadden de indruk dat hun interventie in niet minder dan 70 procent van de gevallen tot vermindering van klachten had geleid. Hoe de huisartsen dit resultaat beoordeelden, vermeldt Visser niet. Over het algemeen zijn alle deelnemers, ook de huisartsen, tevreden over de samenwerking.

De vraag dringt zich op, welk belang met dit soort experimenten wordt gediend. Dit te meer, omdat uit ander onderzoek van het Nivel bekend is dat de helft van de patiënten van alternatieve behandelaars er helemaal geen prijs op stelt dat dezen contact met hun huisarts hebben. Dat ondanks de samenwerking in dit experiment nog 36 procent van de patiënten buiten de huisarts om bij de alternatieve genezers belandt, is dan ook veelzeggend.

De conclusie dat alle betrokkenen nogal content zijn, heeft weinig betekenis. Veel interessanter zou het antwoord zijn op de vraag hoe die ruim 100.000 andere patiënten van de 42 huisartsen het vinden om bij elk bezoek aan hun dokter het risico te lopen naar een genezer te worden verwezen die hen aan een behandeling gaat onderwerpen waarvan nog nooit enig nuttig effect is aangetoond.

Al verder lezend, kan men niet ontkomen aan de overtuiging dat het experiment slechts het belang van de alternatieve genezers dient en niet dat van de patiënten. Waarschijnlijk onbedoeld, draagt één van de twee voorbeelden uit de zeventien casus die Visser geeft in sterke mate bij tot deze overtuiging.

Jannie Z., tot slot naar de haptonoom

Het gaat om een illustratie van "wat huisartsen en alternatieve therapeuten aan elkaar kunnen hebben". Het betreft de 20-jarige Jannie Z. met pijn in schouders en nek, die ze zelf aan een hersentumor toeschrijft. Hoewel het de huisarts, na eigen onderzoek en een neurologisch consult, duidelijk is dat de klachten niet op een ziekelijke aandoening berusten en de oplossing van het probleem dus buiten het medisch circuit moet worden gezocht, verwijst ze Jannie naar een acupuncturist. Deze komt tot dezelfde conclusie als de huisarts, maar gaat desondanks 'behandelen'. Of Jannie de behandeling afbrak omdat deze niet beviel of vanwege de kosten, weet Visser niet te melden; wel is bekend dat patiënte vervolgens naar een haptonoom werd verwezen. Hoe het verder met Jannie is afgelopen vermeldt de historie niet, maar de lezer kan het makkelijk raden. Zwervend van genezer naar genezer is zij er waarschijnlijk voortdurend meer van overtuigd geraakt ziek te zijn, om tenslotte volledig gevangen in somatische fixatie te vervallen tot chronisch klaaggedrag. Ook zonder alternatieve therapeuten in de buurt is het voor huisartsen al moeilijk genoeg om te voorkomen dat het meer patiënten zo afloopt als met Jannie, want ook in de reguliere geneeskunde ligt het gevaar van medicalisering voortdurend op de loer. Samenwerken met alternatieve genezers is echter vragen om moeilijkheden.

In dit verband zijn ook twee andere artikelen van de hand van Joost Visser, geschreven samen met mevrouw Oosterman-Meulenbeld, interessant. Ze werden begin '92 in Medisch Contact gepubliceerd.⁸⁾ Hierin wordt ingegaan op de juridische implicaties van het samenwerken met alternatieve genezers. De auteurs stellen vast, dat bij verwijzing door een huisarts naar een alternatieve therapeut de rechten van de patiënt geëerbiedigd dienen te worden. Bovendien concluderen ze, wat iets minder voor de hand ligt, dat de verwijzende huisarts tuchtrechtelijke vervolging riskeert wanneer

hij zich niet van tevoren van de 'bekwaamheid' van de alternatieve behandelaar heeft vergewist. Een alternatieve genezer is blijkens de artikelen bekwaam te achten wanneer hij met goed gevolg een alternatieve opleiding heeft doorlopen. Echter, niet elke cursus is even goed; inhoud en niveau zijn medebepalend voor de verkregen bekwaamheid.

Hoe kan men oordelen over 'bekwaamheid'?

Voor de aspirant-verwijzer rijst hier een indrukwekkend probleem: om zich te bekwaamen in één van de meer dan 250 verschillende alternatieve therapieën die het Informatie- en Documentatiecentrum Alternatieve Geneeswijzen onderscheidt,⁹⁾ staan de toekomstige alternatieve genezer meestal diverse cursussen ter beschikking. Homeopaat bijvoorbeeld kan men op tal van manieren worden, via opleidingen variërend van enkele schriftelijke lessen tot meerjarige deeltijd cursussen met colleges van bekende homeopaten. Ook van de grillen van yin en yang en de vis medicatrix naturae kan men zich op vele wijzen op de hoogte stellen. De verwijzer zou inhoud en niveau van al deze opleidingen moeten kennen voor hij zich een oordeel over de bekwaamheid van zijn consulent kan vormen.

Zelfs als de bekwaamheid van de genezer boven elke twijfel verheven lijkt te zijn, loopt de verwijzer nog risico's. Oosterman-Meulenbeld en Visser maken melding van een tuchtrechtelijke berisping van een arts die zijn patiënten naar een Filipijnse 'faith healer' verwees. De bekwaamheid van deze lieden in het verrichten van schijnoperaties wordt wereldwijd erkend.

De auteurs van de artikelen in Medisch Contact noemen het bevreemding wekkend dat een deel van de huisartsen (bijna 50 procent volgens het Nivel) alternatieve therapieën toepast, vaak zonder zich hierin te hebben bekwaamd. Inderdaad heel vreemd en -naar uit de artikelen blijkt- niet zonder juridische gevaren voor deze huisartsen zelf. Het vreemde zit hem vooral in het feit dat medici, die gewend zijn hun handelen te baseren op algemeen aanvaarde, controleerbare gegevens die de medische wetenschap hun verschaft, schijnbaar plotseling het pad der rede verlaten om een behandeling in te stellen, gefundeerd op uitgangspunten die volledig in strijd zijn met de huidige natuurwetenschappelijke inzichten en waarvan nog nooit enig positief effect is aangetoond.

Mogelijk speelt hierbij de vaak gebrekkige kennis van de alternatieve theorieën bij deze medici een rol. Het is niet geheel uitgesloten dat veel van deze artsen minder geneigd zouden zijn alternatieve behandelingen toe te passen naarmate zij meer zouden proberen zich daarin te 'bekwamen'. Zo gezien is het heel nuttig dat huisartsen enige basiskennis verwerven van de voornaamste alternatieve stromingen, ook al omdat uit Nivel-onderzoek is gebleken dat vrijwel 100 procent van de patiënten dit van hun huisarts verwacht. Om de patiënten adequaat te kunnen voorlichten over de gevaren en bezwaren van alternatieve behandelingen is enige kennis ervan natuurlijk ook vereist.

Samenwerken met alternatieven is uit den boze

Samenwerken met alternatieve genezers is echter uit den boze. Het versterkt bij consumenten van gezondheidszorg de door de kolossale alternatieve propaganda toch al gevestigde mening dat alternatieve geneeswijzen volwaardige behandelmethoden zijn die een oplossing kunnen bieden voor medische, psychologische en maatschappelijke problemen. Terwijl ze, integendeel, alleen maar leiden tot somatische fixatie en medicalisering en de patiënt afhouden van een rationele aanpak van de problematiek. Samenwerken met alternatieve behandelaars blijkt voor regulier werkende artsen -gelukkig- juridische risico's in te houden. Het werkt kwakzalverij en bedrog in de hand en maakt de gezondheidszorg alleen maar duurder dan nodig is. Experimenten om na te gaan of huisartsen en alternatieve genezers bereid en in staat zijn met elkaar te communiceren, zijn overbodig en zonde van het gemeenschapsgeld dat eraan wordt besteed.

C.P. van der Smagt,
huisarts in De Bilt

Literatuur

1. Visser G.J. *Experimentele samenwerking van huisartsen en alternatieve therapeuten. Care* 1992; 11: 10-15.
2. *Alternatieve geneeswijzen. Commissie-Muntendam brengt eindrapport uit. Medisch Contact* 1981; 36: 190-2.
3. Visser G.J. *Huisartsen en alternatieve geneeswijzen; een onderzoek naar meningen en ervaringen van huisartsen en patiënten. Utrecht: Nivel. 1988.*
4. *Politiek Manifest Alternatieve Geneeswijzen. Vinkeveen: Koepel-Overleg AG, 1989.*
5. Riet G ter et al. *Artikelenserie over de effectiviteit van acupunctuur. Huisarts en Wetenschap* 1989; 32: 170-81, 223-38, 258-72, 299-312.
6. Kleijnen J et al. *Clinical trials of homeopathy. Br Med J* 1991; 302: 316-23.
7. *KNMG. Besluiten 203de Algemene Vergadering. Medisch Contact* 1991; 46: 1363-4
8. *Oosterman-Meulenbeld MC, Visser M.G.J. Samenwerking tussen huisartsen en alternatieve therapeuten. Medisch Contact* 1992; 27-8, 57-8.
9. Kasteleyn E.W. *Het IDAG-classificatiesysteem. Arts en Alternatief* 1989; 3: themauitgave, november/december: 13.

Homeopathie en de 'snottebellen'.

In het Reformatorisch Dagblad maakte, op de pagina Gezondheidszorg Anneke Tukker-Versluijs melding van een onderzoek naar de werking van homeopathische middelen bij telkens terugkerende bovenste luchtweginfecties bij kinderen. "Homeopathie helpt 'snottebellen' iets", kopte de krant. Het betrof hier een onderzoek van mevrouw E.S.M. de Lange-de Klerk, klinisch epidemioloog en homeopathisch arts. Zij promoveerde onlangs aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. De eerste stelling in haar proefschrift luidde: "Ook homeopathische geneesmiddelen dienen lege artis op effectiviteit en schadelijkheid te worden onderzocht". Andere stelling: "De stelligheid waarmee sommige alternatieve genezers hun cliënten allerlei inwendige kwalen aanpraten is omgekeerd evenredig met de validiteit van hun diagnostische methoden".

Het onderzoek van mevrouw de Lange-de Klerk betrof twee groepen van kinderen, waarvan er 86 echte homeopathische middelen kregen, 84 anderen kregen een nepmedicijn. De twee groepen werden gedurende een jaar intensief gevolgd. Op slot van zaken bleken de kinderen die de homeopathische middelen kregen iets beter af te zijn dan de leden van de groep die het placebo kreeg, aldus het artikel in het Reformatorisch Dagblad. Maar het verschil was zo gering dat de cijfers niet statistisch relevant bleken te zijn. Een conclusie kon dr. De Lange dan ook niet trekken.

Een lezer van het Reformatorisch Dagblad, de heer G. Innemeer, vulde naderhand het artikel nog even aan: "Met andere woorden: hiermee is voor het eerst wetenschappelijk bewezen dat een homeopathisch middel te vergelijken is met een nepmiddel. Dat het RD (Reformatorisch Dagblad, red.) met het oog op de achterban, die, op onbegrijpelijke wijze, 'pro-homeopathie' is, dit probeert te verzachten, doet aan deze conclusie echter niets af".

(zie ook op blz. 12 "Nogmaals absurde claims").

Uit de pers

◆ Bij het ter perse gaan van dit Actieblad werd bekend dat staatssecretaris Simons inmiddels aan het door hem in de besproken notities nog zo cruciaal geachte IDAG heeft laten weten, dat "in verband met de toestand van 's Rijks financiën" de jaarlijkse subsidie van f 850.000 in 1994 niet meer zal worden toegekend.

◆ In een hoofdartikel stelt het Algemeen Dagblad "Iatrosomie is uit den boze". Het artikel eindigt met de volgende passage: "De nu in opspraak geraakte De Kok is al veroordeeld tot twee jaar cel omdat hij een stervende vrouw medische hulp onthield. Toch kan hij, in afwachting van een door hem ingesteld hoger beroep, zijn kwalijke praktijken voortzetten. Dat spot met de bescherming van patiëntenbelangen".

◆ "De man die voor God speelde", zette De Stem (Breda) boven een artikel van Jan Ligthart over de iatrosomie-affaire in Tilburg. "Een reconstructie aan de hand van gesprekken met vrienden en kennissen levert een dramatisch verhaal op, waarin een kwakzalver voor God speelt en waarbij patiënten emotioneel en financieel werden leeggezogen". Het artikel gaat vergezeld van een foto van de voormalige pastorie te Kruisland waarin een iatrosomisch centrum is gevestigd. Volgens omwonenden "klopt er niet veel van. Die mensen willen met niemand in het dorp iets te maken hebben". De moeder van het meisje verbleef acht weken in deze 'kliniek' en was toen 12.000 gulden schuldig. Er wordt gesproken van sekte-achtige toestanden.

De Tilburgse iatrosomist rekende 120 gulden voor een consult, medicijnen kostten op zijn minst 30 gulden en ook telefoongesprekken met de 'natuurgenezer' moesten worden betaald. Uiteraard wilde de voormalige pastorie van Kruisland. De vrouw die volgens de buurt de leiding van de 'kliniek' heeft gecoördineerd bij het zien van de fotograaf haastig de deur dicht, sloot binnen de gordijnen en waarschuwde de politie: "Er zijn hier ongewenste bezoekers".

◆ "Wij wensen de Vereniging tegen de Kwakzalverij veel sterkte in haar strijd", getuigde een lezer van het Algemeen Dagblad, die zijn verontwaardiging uitte over de iatrosomie en haar slachtoffers.

◆ Op 8 september is Jan Pieter de Kok in zijn woonplaats, Den Haag, gearresteerd. Dit geschiedde door de Tilburgse recherche in samenwerking met de Inspectie voor de Volksgezondheid in Noord-Brabant.

HELP MEE
EEN VUIST TE MAKEN
TEGEN HET
OPRUKKENDE KWAAD
VAN DE KWAKZALVERIJ!

WORD LID VAN DE
VERENIGING TEGEN DE
KWAKZALVERIJ.